

Background report

Rada pro lidská práva (HRC)

Trest smrti

TREST SMRTI

Cílem tohoto dokumentu je čtenáři poskytnout ucelený pohled na problematiku trestu smrti od jeho historických prapočátků až do současnosti. V úvodní kapitole je nastíněn historický vývoj trestu smrti, včetně využívaných metod k jeho provádění. Ve druhé kapitole se čtenář seznámí se základními lidsko-právními dokumenty upravujícími trest smrti a také s postojem některých mezinárodních organizací k této problematice. Na tuto kapitolu by měl být brát zvláštní zřetel, protože je klíčovou pro samotné pochopení tohoto fenoménu ve vztahu k mezinárodnímu společenství. Konečně v poslední kapitole je shrnut současný postoj států k trestu smrti, včetně stručného exkurzu do vybraných zemí. Tato kapitola přináší velké množství informací, které pomohou delegátům při samotném jednání. Na závěr poslední kapitoly je uvedena tabulka se současnými metodami vykonávání absolutního trestu.

1. Pojem trestu smrti a jeho historický vývoj

Trest smrti v obecné rovině, též někdy nazýván absolutním či nejvyšším trestem, je znám člověku již od existence prvních společenství. Proto konstatování, že je starý jako lidstvo samo, nebude daleko od pravdy. Důkazem je archeologický nález v paleolitických jeskyních v Addauře na Sicílii, kde je na stěně vyryto několik lidských postav, stojících kolem schouleného člověka, svázaného tak, aby se škrtil, kdyby se pokusil napřímit.¹ Trest smrti se vyskytoval prakticky ve všech starověkých i středověkých státních útvarech a měl rozličnou formu, každopádně měl jeden společný znak, který se přenesl až do jedné z definic trestu smrti v současném právu: trest smrti je **státem aprobované usmrcení člověka jako trest za jeho delikt**.² Důležité je v tomto případě slovo „aprobovaný“, tedy státem schválený, posvěcený text. Proto můžeme o trestu smrti, jak je vnímán dnes, hovořit až s existencí prvních starověkých států.

Nejstarším nám zachovalým zákoníkem je babylonský Chammurapiho zákoník, pocházející přibližně z roku 1800 př. n. l., proslulý souhlasnými tresty typu „oko za oko“. Zde poprvé hovoříme o trestu smrti jako o institutu, který je schválen státem. Příkladně dvacátý pátý paragraf zákoníku, který říká, že *vypukne-li v domě oheň a někdo z těch, kdo přišli hasit, spočine okem na majetku vlastníka domu a majetek pána domu vezme, bude do téhož ohně vržen*,³ je vymezením trestu smrti typicky drastickým pro svou dobu. Chammurapiho zákoník byl faktickou předlohou pro pozdější kodexy, jak pro biblické zákony Židů, pro islámské právo šari'a či zákony starého Řecka i Říma, tak pro středověké evropské právo. Z tohoto pohledu zůstalo i v těchto pramenech hlavním cílem trestu **odplata, zneschopnění či odstrašení**. Hlavní smysl moderního práva, jak ho vnímá společnost dnes, **náprava** tedy zůstala upozaděna.⁴

Není proto divu, že i ostatní starověké zákoníky byly plné hrdelních trestů. Typickým příkladem je zákonodárce Drakón ve starých Athénách, v jehož zákonech byl trest smrti ukládán téměř za každý kriminální skutek. To však vyvolalo občanské nepokoje a tyto zákoníky musely být odvolány.⁵ Historický vývoj pokračoval dále a trest smrti s ním. Římský zákoník Dvanácti desek přikazoval trest smrti za řadu kriminálních činů, včetně krádeže v noci ve městě. I v samotné Bibli, která samozřejmě není právním pramenem, je tato linie zachována: „*Bible, Genesis 9:6 : Kdokoli by vylil krev člověka, skrze člověka vylita bude krev jeho; neboť k obrazu svému učinil Bůh člověka.*“⁶

¹ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 7.

² *Trest smrti*. Iuridictum [online]. Last modified 9 November 2006 [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trest_smrti>.

³ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 27.

⁴ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 8, 9.

⁵ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 9.

⁶ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 156.

Justiniánský kodex, jakožto vzor i pro moderní evropské zákoníky 19. století, s trestem smrti také pracuje.⁷ Indie a Čína nezůstaly ve starověku pozadu, zákony Manuovy či zákoník dynastie Tang uvádějí trest smrti jako trest nejvyšší. Není však nezajímavé, že v některých otázkách, např. v přístupu k odlišnostem pohlaví, byly tyto zákoníky jinak koncipované než zákoníky evropské. Příkladně ve starobylé Číně obdržely ženy, které vykročily z řady, lehčí trest než muži; dostávaly lehčí výprask a namísto trestu smrti v případě kolektivního obvinění dostávaly celoživotní vyhnanství nebo otroctví. Těhotné ženy nesměly být bity ani mučeny a rozsudek smrti směl být na těhotné ženě vykonán nejdříve 100 dní po porodu dítěte.⁸

Ve středověku uplatňovaly všechny evropské země hrdelní tresty za širokou škálu zločinů, kacířství či čarodějnickým počínaje, vlastizradou či vraždou konče. Velký vliv na používání trestu smrti ve středověku měla bezpochyby katolická církev, která díky svému manuálu o rozpoznávání praktik čarodějnickví, knize *Malleus Maleficarum (Kladivo na čarodějnice)* z roku 1486, rozpoutala v Evropě hon, na jehož konci bylo dle střízlivých údajů 200 000 upálených, přičemž některé odhady hovoří o číslech v řádech vyšších.⁹ Ale i v pozdější Evropě můžeme hovořit o nadužívání trestu smrti. Došlo to až tak daleko, že ve Velké Británii byl roku 1723 přijat tzv. *Black Act (Černý zákon)*, který trestal smrtí například i to, když se někdo objevil na ulici se zašpiněným obličejem. Soudci, poroty a dokonce i oběti zločinů hledali jakoukoliv výmluvu, aby bylo možné konstatovat nevinu obviněného, než aby jej viděli viset za malichernost.¹⁰ Tento trend se postupem času začal měnit, což vedlo k omezení trestu smrti, kdy začal být absolutní trest vnímán jako **nejpřísnější možná sankce pro pachatele nejzávažnějších trestných činů**¹¹.

Odpor vůči trestu smrti jako takovému, tedy prosazování jeho absolutního zákazu, se začíná projevat v 18. století, kdy jej mezi jinými kritizovali ve svých spisech Voltaire, Montesquieu či Beccaria, jehož převratné dílo „*O zločinech a trestech*“ poprvé pojmenovává trest smrti jako nepřijatelný prostředek uplatnění práva: „*Není snad absurdní, že zákony, které si oškliví zabítí a trestají je, musí, aby předešly vraždě, veřejně vraždit samy sebe?*“¹² Prvním státem, který zrušil trest smrti, se stalo v roce 1786 Toskánsko, část dnešní Itálie, za panování pozdějšího habsburského císaře Leopolda II. V habsburské monarchii byl trest smrti krátkodobě de facto zrušen za panování Josefa II. Všechny tyto pokusy byly způsobeny silicím vlivem humanismu v Evropě, ale neměly dlouhého trvání. Další ohlasy se objevily až o 50 let později na americkém kontinentě, kde roku 1846 zrušil trest smrti americký stát Michigan a roku 1853 také Venezuela. Prvním evropským státem, který zrušil absolutní trest, se stalo roku 1867 Portugalsko.¹³

V průběhu 20. století došlo k dalšímu přehodnocení pohledu na trest smrti, a to především s ohledem na dvě světové války, z důvodu konce tradičních absolutistických monarchií a také s rostoucím vlivem dělnického hnutí. Všechny tyto aspekty vedly k postupnému zrušení trestu smrti v mnoha zemích.

1.1. Způsoby vykonávání trestu smrti v historii

V následující tabulce jsou krátce shrnuty způsoby trestu smrti v průběhu historie. Jakým způsobem byl odsouzenec popraven, záleželo na tom, kde a kým byl odsouzen, a později také na tom, k jakému stavu náležel, jestli ke šlechtickému, či poddanskému.

⁷ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 63, 66.

⁸ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 78.

⁹ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 161.

¹⁰ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 170.

¹¹ *Ottova všeobecná encyklopedie*. 1. vyd. Praha : Ottovo nakladatelství s.r.o., 2003. s. 531.

¹² LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 175, 176.

¹³ *Trest smrti*. Wikipedia [online]. Last modified 20 October 2009 [cit. 2009-10-25]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti>.

Způsoby vykonávání trestu smrti v historii ¹⁴¹⁵	
ukřižování, ukamenování	typické především pro starý Řím, začátek však již někdy kolem 1000 př. n. l., kdy jej začali užívat Féničané; v době Kristově se jednalo o zvláště ponižující způsob usmrcením vyhrazený otrokům a nejhorším zločincům
otrávení	poprava svobodných občanů v Athénách, nejznámějším takto popraveným je filosof Sokrates
upálení, utopení	upálení byl jeden z nejtypičtějších způsobů poprav; v raně moderní Evropě se těchto metod užívalo pro žháře, heretiky a čarodějnice; upalovala římská, později španělská inkvizice (přesněji pouze o těchto trestech rozhodovala, formálně vždy upalovala moc světská)
sekyra, meč	utnutí hlavy byla výsada šlechticů, smrt nastávala okamžitě a rychle, rozšířeno především v Anglii, ale i v dalších evropských zemích
šibenice (oběšení)	oficiální způsob hrdelního trestu již od 5. století, v mnohých krajinách je využíván dodnes (v Československu byl taktéž užíván až do roku 1990, kdy byl trest smrti zrušen), kat mohl odsouzenému při výkonu trestu zlomit vaz, čímž mu ulehčil utrpení v podobě dlouhého dušení; typicky určeno pro poddané
nabíjení kůlu, lámání v kole	častý způsob poprav ve středověké Francii a v Německu, většinou určeno pro zločiny proti náboženství
věšení, vláčení, čtvrcení	exekuce, která náležela vlastizrádcům, známý případ v Rusku, kdy byl Lžidimitrij I. rozčtvrcen tak, že každá končetina byla přivázána k jednomu koňovi, a ti byli posláni na různé světové strany, a pro jistotu byly ostatky Lžidimitrije umístěny do děla a odpáleny daleko za hradby
gilotina	symbol krvavých excesů Velké francouzské revoluce, často odsuzování tímto způsobem zloději, ale také král Ludvík XVI.

V historii lidstva byl trest smrti samozřejmou součástí práva, trestaly se tímto rozsudkem jak závažné tak také naprosto banální zločiny, které v dnešním právu již často vůbec nejsou trestné.

2. Trest smrti ve vztahu k základním lidským právům

Mezi ta nezákladnější lidská práva patří bezpochyby **právo na život**. Pod tímto pojmem si lze představit minimálně základní pravidlo, že „*nikdo nebude svévolně zbaven života*“. Tato jednoduchá, nám dnes zcela přirozená, definice tohoto práva prošla dlouhým vývojem a výše citované znění je zakotveno v **Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1966**¹⁶, kde jsou však mimo jiné stanoveny určité výjimky ze zákazu zbavení života, které nám rozsah práva na život dále upřesňují. Je nutné konstatovat, že právo na život je závazkem státu, tedy toto právo mají občané vůči (svému) státu, nikoliv vůči dalším osobám. Ostatní lidem tedy nezakazuje zabíjet mezinárodní smlouva, ale vnitrostátními předpisy dotyčného státu.

Právo na život jako takové se postupem času stalo předmětem mezinárodního práva.¹⁷ Avšak v mezinárodním kontextu nemůžeme o tomto právu hovořit jako o právu absolutním, protože existují určité výjimky, za kterých trest smrti udělit lze.¹⁸ Extrémním případem je válečný stav, ve kterém je právo na život chápáno zcela jinak než v době míru, a v takovýchto případech přebírá v širším kontextu úlohu mezinárodního práva lidských práv tzv. mezinárodní právo humanitární.

¹⁴ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 157 - 170.

¹⁵ BARRING, L. *Trest smrti v dějinách lidstva*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2008. s. 11 - 107.

¹⁶ *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>>.

¹⁷ HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1998. s. 81.

¹⁸ Absolutním právem je naopak např. právo nebýt mučen. Státy tedy - možná trochu překvapivě - nesmí mučit za absolutně žádných okolností, kdežto zbavit člověka života za určitých podmínek mohou.

Vztah práva na život a trestu smrti je otázkou diskutovanou mezinárodním společenstvím v průběhu celé druhé poloviny 20. století a názory států se diametrálně liší. Zatímco mnohé, typicky evropské, státy vnímají právo na život jako téměř nedotknutelné¹⁹, pro jiné se jedná o právo, které může být prolomeno i prostřednictvím trestu smrti. Největším rozdílem mezi státy je tedy právě jejich postoj k udělování absolutního trestu a pro nás je klíčové, že trest smrti mnohé z nich absolutně odmítají (v době míru i za války). Mezinárodní společenství se snaží tento rozpor formou deklarací, paktů, smluv a úmluv řešit. Opět však platí pravidlo, že stát je vázán jen tím, co jeho zástupci podepsali, tedy jen smlouvami, které ratifikovali.

Protože některé z níže uvedených dokumentů nevylučují, za přesně stanovených podmínek, zbavit člověka života (např. po řádném trestním procesu), **právo na život a trest smrti nejsou v mezinárodním právu zcela v rozporu.**

2.1. Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948²⁰

Všeobecná deklarace není mezinárodní smlouvou a není právně závazná. Stanovila si především určitý cíl, ke kterému by měly státy směřovat. Tímto cílem bylo dodržování základních lidských práv ve všech zemích světa. V článku 3 je právo na život pojato jako právo absolutní a na toto navazuje článek 5, kde „*nikdo nesmí být podroben mučení nebo krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu*“, kde se tedy trest smrti, byť zatím nevýslovně, zapovídá. Deklarace tedy na jedné straně vyhláší právo člověka na život, ale na druhé straně trest smrti výslovně nezakazuje.²¹

2.2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv z roku 1950²²

V této mezinárodní smlouvě je vztah práva na život a trestu smrti upraven v hlavě I článku 2, kde úmluva stanoví: „*Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být zbaven úmyslně života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.*“ Na jedné straně se zde tedy prohlašuje právo člověka na život, na druhé straně se ovšem v rámci dodržení zákona trest smrti státu připouští. Nadto jsou v článku 2 odstavec 2 vymezeny taxativní případy, kdy lze zbavit člověka života bez soudního procesu (např. při nutné obraně nebo při úniku osoby, která je zadržována podle zákona). Nad dodržováním této úmluvy bdí Evropský soud pro lidská práva, který rozhoduje o plnění závazků podepsaných států.

2.3. Protokoly číslo 6 (z roku 1983) a číslo 13 (z roku 2002) k Evropské úmluvě o lidských právech²³

Protokolem číslo 6 k této Úmluvě byl pro signatáře **trest smrti zakázán**, s jedinou výjimkou, kterou jsou činy spáchané v době války nebo bezprostředního válečného nebezpečí. Protokolem číslo 13 byl trest smrti zakázán za **všech okolností**. Tyto protokoly jsou pro státy, které je ratifikovaly^{24,25}, závazné.

¹⁹ Všechny evropské státy mají možnost - za určitých jasných podmínek - zbavit člověka života (např. při policejní akci).

²⁰ *Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>>.

²¹ HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1998. s. 81, 82.

²² *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolu č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CzechTch%C3%A8que.pdf>>.

²³ dtto

²⁴ Státy, které ratifikovaly protokol číslo 6, jsou uvedeny v následujícím dokumentu na straně 5 a 6: *Protocol No. 6* [online]. London: Presented to Parliament, 2008 [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/pdf17/fco_ts07-00_protocol_6>.

²⁵ Státy, které ratifikovaly protokol číslo 13, jsou uvedeny v následujícím dokumentu na stranách 3 - 6: *Protocol No. 13* [online]. UN treaty. United nations, 2009 [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://untreaty.un.org/unts/144078_158780/4/6/12384.pdf>.

2.4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966²⁶

Jak již bylo uvedeno výše, tento mezinárodní pakt proklamuje právo na život, jež musí být chráněno zákony signatářských států, a stanoví, že nikdo nesmí být svévolně zbaven života. V článku 6, odstavci 2, 3, 4 a 5 se sice užití trestu smrti připouští, ale pouze v rámci platného zákona; zároveň je zde pro státy uložena řada omezujících podmínek, a to zejména, že trest smrti může být uložen jen na základě pravomocného rozsudku soudu a že je ho možné uložit pouze za nejtěžší trestné činy. Dále každý odsouzený může žádat o udělení milosti nebo zmírnění trestu a trest smrti se nesmí týkat osob mladších 18 let a těhotných žen. Takže ani v tomto dokumentu není trest smrti zakázán, jsou zde jen přesně dané podmínky, které by měly vést co k největšímu omezení trestu smrti.²⁷

2.5. Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech z roku 1989 usilující o zrušení trestu smrti²⁸

Tento protokol šel v nastíněné otázce ještě dále s tím, že navazoval na předem schválené dokumenty OSN a stanovoval cíl, kterým je přijetí mezinárodního závazku na zrušení trestu smrti. Právo člověka na život je upraveno v článku 1 odstavci 1 dikcí: „*Žádná osoba podléhající jurisdikci státu, jenž je smluvní stranou tohoto Protokolu, nebude zbavena života.*“ V dalších ustanoveních ukládá státům zavést taková opatření ve vnitrostátním právu, která trest smrti zruší. Opět je zde připuštěna výhrada trestu smrti za závažný vojenský trestný čin v době války.²⁹ Nesmíme zapomenout zdůraznit, že tento protokol je závazný pouze pro státy, které jej ratifikovaly, protože platí obecná zásada, že stát je vázán jen tím, co jeho zástupci podepsali, tedy jen smlouvami, které ratifikovali. Poté nastupuje role mezinárodního společenství, kdy je jen na něm, jaký postoj k takovým státům zaujme.

2.6. Ostatní mezinárodní dokumenty ohledně trestu smrti

Jak již bylo nastíněno výše, trest smrti bývá často spojován s otázkou mezinárodních válečných konfliktů. Tyto případy řeší **Ženevské konvence z roku 1949**³⁰, které stanovují mimo jiné povinnost státu informovat o trestním chování, na něž se vztahuje trest smrti, s tím, že je zde přísně zakázána retroaktivita (zpětný účinek nějakého pravidla) a že na civilním obyvatelstvu lze uplatnit trest smrti pouze za špionáž, sabotáž a delikty zabití, a to pouze tehdy, jestliže platil pro tyto delikty trest smrti na obsazeném území ještě před jeho obsazením. Kromě toho lze odsoudit jen osoby, které byly v době spáchání činu starší 18 let a odsouzení mohou podávat žádost o milost. Navíc také obsahují regulativy, že v případě konfliktů nemezinárodního charakteru smějí být popravy vykonány pouze na základě rozsudku řádného soudu, nikoliv mimořádného (např. polního) soudu.³¹

Zajímavým dokumentem je bezesporu také **Listina základních práv Evropské unie z roku 2007**³², která ve svém článku 2 konstatuje, že „*každý má právo na život*“ a „*nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti, ani popraven*“. Státy Evropské unie se zde tedy opětovně zavázaly neaplikovat trest smrti.

Dalším dokumentem hodným pozornosti je **Americká úmluva o lidských právech z roku 1969**³³, která platí pro většinu států Jižní Ameriky. Článek 4 této úmluvy stanoví, že nikdo nebude zbaven

²⁶ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>>.

²⁷ HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1998. s. 84, 85.

²⁸ *Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr-death.htm>>.

²⁹ HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1998. s. 86.

³⁰ *Ženevské konvence a dodatkové protokoly* [online]. Praha : Úřad ČČK, 2004 [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://ck.czweb.org/cck/aktivity/konvence.html#A3>>.

³¹ JÍLEK, P. *Trest smrti*. 2007. 36 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Kuchta. s. 26.

³² *Listina základních práv Evropské unie* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303CS.01000101.htm>>.

³³ *American Convention on Human Rights* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html>.

svévolně života a že život je hoděn ochrany již od početí. Výslovnou ochranu života ještě před narozením lze připsat velkému vlivu katolické církve v Latinské Americe. Dále také zakazuje udělovat trest smrti osobám mladším 18 a starším 70 let a těhotným ženám. Trest smrti připouští jako krajní možnost, kdy odsouzený má vždy právo žádat o milost. Trest smrti může být udělován jen za nejzávažnější zločiny a státy, které ho již zrušily, ho nesmí znovu obnovit.

Posledním dokumentem v tomto výčtu je **Africká charta lidských práv z roku 1981**³⁴, která svým článkem 4 také zaručuje občanům zavázaných států právo na život. Zmiňuje se zákaz zasahovat do tělesné integrity člověka a klade důraz na to, že každý lidský život je hoděn ochrany.

2.7. Mučení a jiné kruté zacházení

S trestem smrti také často úzce souvisí mučení a jiné kruté zacházení. Oběti takového jednání jsou také pod ochranou mezinárodního práva. V tomto ohledu je nejznámějším dokumentem **Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984**³⁵. Obsahem úmluvy jsou jednak ustanovení hmotně-právní, která specifikují závazek státu zabránit mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání na území pod jeho jurisdikcí, jednak ustanovení organizační a procesní povahy. Úmluva disponuje vlastním kontrolním mechanismem, který předvídá zřízení Výboru proti mučení jako orgánu příslušného pro posuzování dosažení úrovně plnění závazků z úmluvy. Každý stát předkládá co čtyři roky zprávu o tom, jak své závazky dodržuje, a tato zpráva je poté předmětem dalšího šetření.³⁶

Mučení je také upraveno ve výše zmíněném **Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1966**³⁷, kde článek 7 explicitně zakazuje mučení a další nelidské zacházení a také zakazuje lékařské a vědecké pokusy bez souhlasu dotyčné osoby. Stejně tak v článku 3 **Evropské úmluvy o lidských právech z roku 1950**³⁸ je mučení bezpodmínečně zakázáno. V této souvislosti je bezesporu zajímavý rozsudek Evropského soudu pro lidská práva v případě **„Soering vs. United Kingdom“**³⁹, který v roce 1989 uznal výklad, že vydat osobu ze státu Evropské úmluvy (zde Velká Británie) do třetího státu (v tomto případě USA), kde by mu hrozil trest smrti za jeho spáchaný trestní čin, může znamenat porušení článku 3 Úmluvy neukládat nelidské tresty.

2.8. Činnost Organizace spojených národů

Organizace spojených národů vyvíjela a vyvíjí určitý tlak na státy setrvávajícím na trestu smrti, především některými doporučeními Hospodářské a sociální rady nebo také založením Rady pro lidská práva (HRC), která může ve flagrantních případech věc prošetřit prostřednictvím speciálních procedur. Příkladně v zemích, ve kterých se vykonává trest smrti, může kontrolovat, do jaké míry jsou dodržovány požadavky stanovené v mezinárodních smlouvách, které dotčená země ratifikovala, či také může dohlížet na spravedlnost procesu samotného.

Další důležitou speciální procedurou je činnost Zvláštních zpravodajů OSN, kteří jsou zaměřeni například na mučení či mimosoudní popravu, a mohou jak svou přítomností na místě tak následnými

³⁴ *African Charter on Human and Peoples' Rights* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://www.africa-union.org/official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/Banjul%20Charter.pdf>.

³⁵ *Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání* [online]. Praha: Vláda ČR, 2006 [cit 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/umluva-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-20135/>>> .

³⁶ *Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání* [online]. Praha: Vláda ČR, 2006 [cit 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17700/>>> .

³⁷ *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>>.

³⁸ *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolu č. 11 s protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CzechTch%C3%A8que.pdf>> .

³⁹ *Soering vs. United Kingdom* [online]. Wikipedia, 2009 [cit 2009-09-28]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Soering_v_United_Kingdom> .

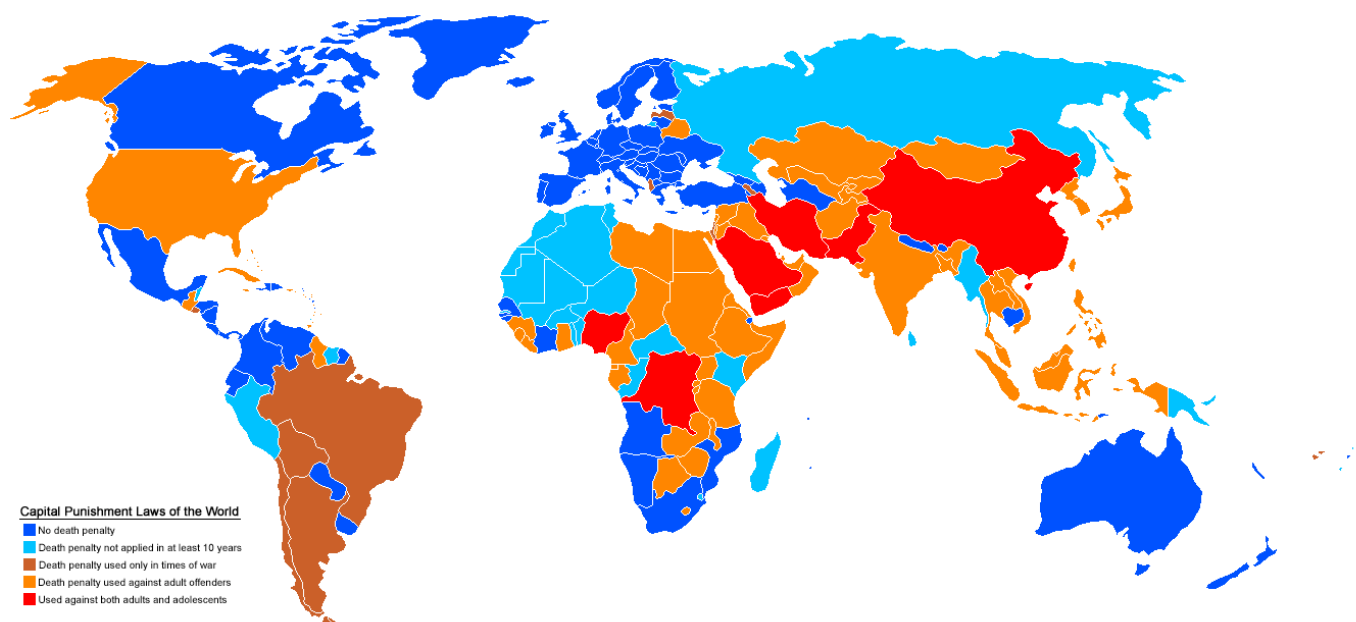
zprávami pomoci v řešení ožehavých situací. Jak již bylo zmíněno výše, existuje i tzv. **Výbor proti mučení**, který také kontroluje některé závazky států.

Již na 7. kongresu OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli konaném v Miláně v roce 1985 doporučila OSN znovu členským zemím, aby přestaly právně i fakticky trest smrti používat.⁴⁰ Dalším významným pokrokem v zákazu trestu smrti byla rezoluce **A/RES/62/149**⁴¹, kterou přijalo 18. prosince 2007 Valné shromáždění OSN, vyzývající ke celosvětovému moratoriu (zákazu *de facto*) na vykonávání poprav. Pro tuto rezoluci se vyslovilo 104 členů OSN, 54 zemí rezoluci nepodpořilo a 25 států se hlasování zdrželo (*pozn.: v poznámkách pod čarou*⁴² *naleznete odkaz, kde zjistíte, jak přesně hlasovaly jednotlivé státy, což může značně ulehčit vaši přípravu stanovisek*).

3. Trest smrti v současnosti - postoj států

Tato kapitola bude pojednávat o vztahu jednotlivých států k trestu smrti. V první části bude uveden stručný přehled s vypovídajícími mapami a grafy, druhá část se poté zaměří na vybrané jednotlivé země s určitými specifiky a poslední bude pojednávat o typech výkonu trestu smrti v současnosti.

Trest smrti ve světě⁴³

Na výsledku hlasování o výše uvedené rezoluci lze nastínit, jaký mají jednotlivé státy přístup k trestu smrti. Skutečnost, že však někdo hlasoval proti této rezoluci, ještě neznamená, že trest smrti aplikuje v praxi. Je totiž docela běžné, že státy mají ve svých zákonech trest smrti zaveden, ovšem tento trest neudělují či nevykonávají. Mapa na této straně ukazuje reálnou situaci. Tmavě modře jsou vyznačeny státy, které trest smrti úplně zrušily; světle modře státy, které ho nevykonaly v posledních 10 letech; hnědě státy, které takto trestají jen v době války; oranžově státy, které trest smrti používají jen proti dospělým a červeně státy, které ho používají také proti dětem a mladistvým. Z tohoto pohledu je situace nejvíce alarmující v případě **Číny, Pákistánu, Íránu, Saudské Arábie, Jemenu, Konga a Nigérie**.

V posledních třech letech (2006 - 2008) bylo dle Amnesty International⁴⁴ oficiálně popraveno 5233 osob s tím, že zdaleka nejvíce poprav proběhlo právě v uplynulém roce (2390 osob). Tato čísla

⁴⁰ HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1998. s. 87.

⁴¹ *Moratorium on the use of the death penalty* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.undemocracy.com/A-RES-62-149.pdf>>.

⁴² *State votes on the UN resolution calling for a moratorium on the death penalty* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.worldcoalition.org/modules/news/article.php?storyid=42>>.

⁴³ *Trest smrti ve světě* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z:

<<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/0/00/20060923114540!Death-penalty-map.png>>.

zřejmě však značně zaostávají za realitou, protože některé země takovéto informace buď tají nebo falšují. Autoři „Zprávy Amnesty International o trestech smrti a popravách v roce 2008“⁴⁶ uvádějí, že první místo v počtu poprav patří Číně s neuvěřitelnými 72 % všech popravených na celém světě, za ní následují Írán, Saúdská Arábie, USA, Pákistán a Irák. Amnesty International také upozorňuje na země, kde jsou rozsudky trestu smrti vynášeny po nespravedlivých soudních procesech, mezi něž patří Afghánistán, Irák, Írán, Nigérie, Saúdská Arábie nebo Jemen. Odsouzenci, nad kterými je vynášen rozsudek nejvyššího trestu, jsou navíc často příslušníci rasových, etnických a náboženských menšin nebo chudí lidé. Diskriminační praxi při udělování nejvyššího trestu vysledovali autoři zprávy například v Íránu, Saúdské Arábii i v USA.⁴⁷ Poslední evropskou zemí, kde je trest smrti dle Amnesty International vykonáván je Bělorusko, to navíc takovéto jednání popírá. Ne nezajímavým je údaj, že trest smrti vykonalo 25 zemí, přičemž hned v 59 zemích tento rozsudek padl.⁴⁸ Z tohoto vyplývá, že v těchto zemích byl rozsudek buď zmírněn, nebo jeho vykonání bylo odloženo.

Vykonané tresty smrti v roce 2008⁴⁹

Ve výše zmíněné zprávě jsou uvedeny veškeré státy, které trest smrti v posledním roce vynesly a zároveň ho také provedly, a dále je zde dopodrobna rozebírána situace v mnoha zemích světa, proto

⁴⁴ Amnesty International [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz>>.

⁴⁵ Statistiky OSN jsou vydávány vždy po několika letech. V odkazovaném dokumentu (musíte kliknout na vámi preferovaný jazyk) naleznete oficiální statistiky všech zemí v letech 1999 - 2003 (na straně 13), statistiky v letech 2004 - 2008 nejsou prozatím k dispozici. V odkazovaném dokumentu je také spousta zajímavých údajů (např. přehled ratifikovaných smluv jednotlivými státy), proto doporučuji prostudovat. *Capital punishment and implementation of the safeguards guaranteeing protection of the rights of those facing the death penalty* [online]. United Nations, 2009. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.un.org/docs/ecosoc/jump2ods.asp?symbol=E/2005/3>>.

⁴⁶ *Death sentences and executions in 2008* [online]. Amnesty International, 2009. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT50/003/2009/en/0b789cb1-baa8-4c1b-bc35-58b606309836/act500032009en.pdf>>.

⁴⁷ *Vloni vykonáno 2 390 poprav, 72 procent lidí popravila Čína* [online]. Amnesty International, 2009. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/zpravy/Vloni-vykonano-2-390-poprav-72-procent-lidi-popravila-Cina>>.

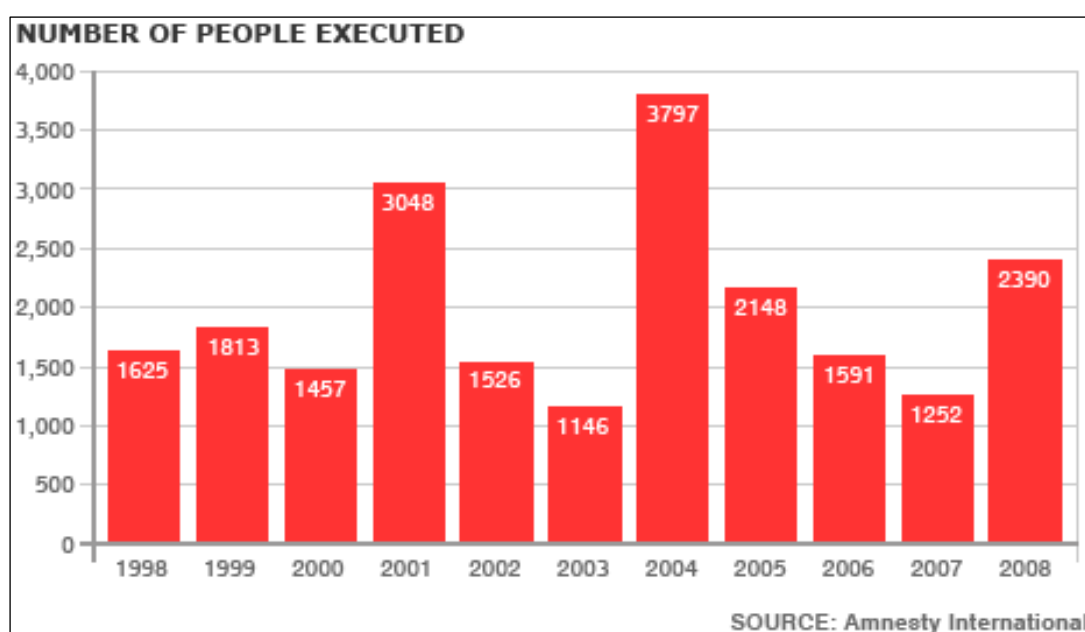
⁴⁸ dtto

⁴⁹ *Vykonané tresty smrti v roce 2008* [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://www.deathwatchinternational.org/images/world_map.gif>.

se opět jedná o velmi dobrý přípravný materiál. V grafu na následující straně můžeme sledovat počty vykonaných exekucí v posledních 10 letech na celém světě.

V následující části uvádím přehled některých vybraných zemí. Jako první jsou záměrně vybrány Spojené státy americké jako zástupce demokratického státu, který je dokonce považován za určitý vzor demokracie. Je totiž nutné si uvědomit, že je zásadní rozdíl mezi udělováním a výkonem trestu smrti v zemích s fungujícím demokratickým právním systémem a v zemích, kde vládne diktatura, a právní systém je nastaven tak, aby udržel vládnoucí elitu trvale v čele země. Zdůrazněme, že v některých zemích je právní systém nastaven v souladu s demokratickými standardy, ovšem dochází k jeho zásadnímu porušování samotným státem. Zatímco příkladně v USA je udělování trestu smrti možné jen v přesně daných mantinelech zákona, tedy v mezích upravených Ústavou a judikaturou Nejvyššího soudu, a trest smrti je ukládán výhradně nezávislou soudní mocí, tak v autoritářských režimech (příkladně v Saudské Arábii, Íránu a v mnohých dalších) je možná menší i větší, mnohdy naprostá, zvláště vládnoucí garnitury. Často jsou v těchto zemích kritéria nastavena tak nejednoznačně, že jsou v důsledku lehce obcházena a tresty smrti jsou naprosto netransparentně udělovány.

Počty trestů smrti na celém světě v posledních 10 letech⁵⁰

3.1. Trest smrti ve Spojených státech amerických

Jak vyplývá z výše uvedených dat, USA jsou takřka jedinou demokracií západního typu, kde se nadále vykonává trest smrti, a proto je účelné podívat se, jak to s touto zemí vlastně je. V USA nejsou jednotné federální předpisy, které by se trestu smrti týkaly, proto je zde situace, kdy 35 států vykonává trest smrti a 15 států nikoliv. Nebylo to však takto vždy. V roce 1972 po velkém tlaku veřejnosti rozhodl Nejvyšší soud, že trest smrti je neústavní podle Osmého dodatku Ústavy⁵¹, který zakazuje „kruté a neobvyklé tresty“. Na základě toho bylo 629 rozsudků smrti změněno. V roce 1976 ovšem opět pod tlakem veřejnosti, který trvá dodnes, Ústavní soud trest smrti znovu „zavedl“.⁵²

⁵⁰ Number of people executed [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z:

<http://newsimg.bbc.co.uk/media/images/45596000/gif/_45596114_executions466x266.gif>.

⁵¹ Ústava Spojených států amerických [online]. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z:

<<http://klempera.tripod.com/usustava.htm>>.

⁵² LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 180.

Průměrná doba mezi odsouzením a popravou činí v USA osm a půl roku. Mnozí odsouzení čekají na popravu deset a dokonce i patnáct let. Velkým problémem je také rasový podtext hrdelních trestů.⁵³ Černoši jsou odsuzováni k smrti a popravováni v nepoměrně větší míře než běloši. V letech 1976 až 2003 bylo popraveno 117 černých pachatelů vraždy bílé oběti, ale pouze osm bílých pachatelů vraždy černé oběti. Rozbor hrdelních případů ve Filadelfii v roce 2003 odhalil, že černošům se dostává čtyřikrát častěji rozsudku smrti než bělochům. Harry Blackmun (1908 - 1999), bývalý soudce Nejvyššího soudu a sám zastánce hrdelního trestu, uvedl: „I za těch nejsofistikovanějších zákonů o trestu smrti hraje rasový původ významnou roli při rozhodování o tom, kdo bude žít a kdo zemře.“⁵⁴

Spojené státy americké se tedy v nejbližší době nechystají k zákazu trestu smrti na federální úrovni, je to dáno zejména tlakem veřejného mínění, a tudíž neochotou vlády s tím cokoliv dělat. Je zde však nutno zmínit, že v mnohých státech USA se trest smrti neuděluje (*pozn.: v poznámkovém aparátu⁵⁵ je pro zájemce factsheet nastiňující současnou situaci v USA z hlediska trestu smrti s velmi názornými a vypovídajícími grafy*).

3.2. Trest smrti v Číně

Jak již bylo uvedeno výše, Čína pravidelně v posledních letech popravuje více lidí než celý zbytek světa dohromady. Jen v roce 2008 se oficiálně jednalo o 1 718 poprav. K tomuto číslu je však nutno poznamenat několik věcí. Podle zprávy Hospodářské a sociální rady (ECOSOC) z roku 2006⁵⁶ Čína odmítá odkrýt úplné a plnohodnotné statistiky o rozsudcích smrti. Vždy uveřejní jen část ze svých záznamů a zbylým případům, zvláště těm, které byly politicky motivované, dává punc státního tajemství. Těmto nepřímým důkazům nahrává například vyjádření pana Chen Zhonglina z března 2004, který byl ředitelem právnické akademie na *Southwestern University of Politics and Law* v čínském Chongqingu a členem národní legislativní rady a který prohlásil, že se v Číně vykonává téměř 10 000 rozsudků smrti každý rok. Když se toto číslo dostalo do médií, Zhonglin uvedl, že se nejedná o oficiální statistiky, nýbrž o názor několika akademiků. Ministerstvo zahraničních věcí Číny odmítá vysvětlit tyto nejasnosti a ani nereaguje na výzvy k průzkumům ohledně trestu smrti, které ECOSOC provádí.⁵⁷ Získat jakékoliv přesné údaje o skutečném množství vykonaných trestů smrti v Číně je velmi složité a tato data jsou prakticky nedohledatelná právě z toho důvodu, že se jedná o státní tajemství.

Dalším známým problémem v Číně je existence mučení jako výpovědního prostředku, nemožnost svobodného výběru advokáta z důvodu registru advokátů, kteří mohou v takovýchto případech klienta zastupovat a kteří jsou pod vlivem vládnoucí strany, či fakticky neexistující presumpce nevin. V Číně jsou všechny rozsudky smrti pod kontrolou tzv. Nejvyššího lidového soudu (Supreme People's Court) a pod zpětnou kontrolou Ministerstva spravedlnosti, tudíž zde mimo jiné dochází k zásahu výkonné moci do moci soudní, a tudíž i právo na spravedlivý proces je flagrantně porušováno.⁵⁸

3.3. Trest smrti v Íránu

Podle statistik Amnesty International bylo v roce 2008 v Íránu popraveno oběšením přinejmenším 346 osob. Toto číslo může být stejně nepřesné jako v případě Číny, protože i Írán na část svých rozsudků uvaluje státní tajemství.

⁵³ Tato skutečnost je zmiňována Amnesty International, ovšem její relevantnost je velmi špatně ověřitelná. Každopádně slova bývalého soudce Nejvyššího soudu USA uváděná dále v textu, tomuto faktu nahrávají.

⁵⁴ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 180.

⁵⁵ *Facts about the Death Penalty* [online]. Death penalty information center, 2009 [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>>.

⁵⁶ *Civil and political rights, including the questions of disappearances and summary executions* [online]. United Nations, 2006 [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <http://www.extrajudicialexecutions.org/reports/E_CN_4_2006_53_Add_3.pdf>.

⁵⁷ dtto

⁵⁸ *Death sentences and executions in 2008* [online]. Amnesty International, 2009. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT50/003/2009/en/0b789cb1-baa8-4c1b-bc35-58b606309836/act500032009en.pdf>>.

Velkým problémem je v této zemi ukládání trestu smrti mladistvým. Jen v roce 2008 byl udělen trest smrti 8 osobám mladším 18 let a Írán byl jedinou zemí na světě, o které se ví, že nezvratný trest mladistvému v daném roce udělilo. Do roku 2007 často probíhala poprava na veřejnosti za účasti početných davů a tento rituál měl působit jednak jako odstrašení a zároveň jako ještě větší zostuzení odsouzeného. Nejvyšší soud v roce 2008 tyto veřejné popravy zakázal. Každopádně v tomto roce byl také přijat zákon, který dovoluje odsoudit k trestu smrti osoby usvědčené z ilegálních audiovizuálních aktivit (pod tímto pojmem se skrývá především vlastnění pornografie), dále pak osoby usvědčené z hereze, kacířství a čarodějnictví a také osoby usvědčené z určitých internetových zločinů směřujících proti státu či náboženství. Tímto zákonem se Írán vrátil de facto do evropského středověku. Nejvíce trestů smrti bylo v Íránu uděleno právě za zločiny proti státu a náboženství.⁵⁹

3.4. Trest smrti v Saudské Arábii

Saudská Arábie se řídí islámským právem šári'a a také některými fatwami, což jsou nábožensko-právní prohlášení islámských duchovních, které posvěcují či zdůvodňují z náboženských pozic určité jednání. Finální rozhodnutí ohledně trestu smrti má vždy král. Saudská Arábie je jednou ze zemí, kde v posledních letech počet poprav stoupá, v minulém roce se zde odehrálo přinejmenším 102 trestů smrti. Téměř polovina z nich byla provedena na cizích státních příslušnících z chudých rozvojových zemí. Tito lidé nemají šanci se u soudu bránit, protože jednání probíhá v arabštině a právo na právního zástupce v této zemi neexistuje. Trestní řízení probíhá před velkými lidovými soudy, které jsou často ze své podstaty nespravedlivé (příkladem svědkem může být pouze muž, muslim s dobrým charakterem, o čemž také rozhoduje soud). Přebujelá korupce a existence velkých vlivných rodin jsou jednou z příčin častých trestů smrti „na objednávku“. Trestem smrti se také trestají zločiny proti náboženství a jsou zde zaznamenány časté případy odsouzení žen z důvodu cizoložství. Výkon trestu je veřejnosti přístupný a jedná se většinou o setnutí hlavy. U některých, zvláště závažných náboženských zločinů, dochází poté k ukřižování.^{60,61}

3.5. Trest smrti v Nigérii

Nigérie je stejně jako Saudská Arábie ovlivněna islámským právem, ale na rozdíl od ní je zde kombinováno s platnými trestně-právními předpisy a také zde žádný cizinec nemůže být podle islámského práva odsouzen. Šári'a je důsledně používána jen v severních oblastech země. Od Saudské Arábie se také liší tím, že tendence udělování trestu smrti je zde opačná a v roce 2008 nebyl vykonán absolutní trest žádný. Přesto na popravu čeká 735 odsouzených, ze kterých stovky neměli řádný proces, a nezanedbatelná část čeká na provedení trestu více než deset let. V posledních letech však dochází k uvolňování poměrů, které se projevuje stále častějším udělováním milostí. Ovšem stále se v některých tradičních, typicky náboženských otázkách udělují starověké tresty jako ukamenování, přestože nigerijský prezident prohlásil, že nehodlá na celostátní úrovni právo šári'a akceptovat.^{62,63}

Tento výčet není zdaleka konečný, ale měl alespoň zčásti ukázat, jak se v některých zemích s trestem smrti pracuje. Jestliže zastupujete zemi, ve které je trest smrti povolen, naleznete v citovaných dokumentech pod čarou mnohé informace.

3.6. Způsoby vykonávání trestu smrti v současnosti

⁵⁹ dtto

⁶⁰ dtto

⁶¹ PEIFFER, E. *The Death Penalty in Traditional Islamic Law and as interpreted in Saudi Arabia and Nigeria*. William & Mary Journal of Women and the Law, 2004 - 2005.

⁶² *Death sentences and executions in 2008* [online]. Amnesty International, 2009. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT50/003/2009/en/0b789cb1-baa8-4c1b-bc35-58b606309836/act500032009en.pdf>>.

⁶³ PEIFFER, E. *The Death Penalty in Traditional Islamic Law and as interpreted in Saudi Arabia and Nigeria*. William & Mary Journal of Women and the Law, 2004 - 2005.

Stejně jako v historii tak v současnosti státy používají k vykonávání trestu smrti různé metody. Některé jsou humánnější, u jiných dodnes přetrvává úmysl pomsty na pachateli, u některých jde vysloveně o zostuzení a zesměšnění odsouzeného. Pro každý druh však platí, že má být především výstrahou pro ostatní jedince, aby se k jednání, které vedlo k rozsudku trestu smrti, neuchylovali.

Způsoby vykonávání trestu smrti v současnosti ⁶⁴	
oběšení	stejná metoda užívaná již od starověku; dnes používaná vesměs na Blízkém východě a v Asii, např. Írán, Japonsko, Jordánsko, Pákistán, Singapur, Egypt a další
setnutí hlavy	středověký způsob zachován dodnes, zejména v Saudské Arábii a Iráku
smrtící injekce	odsouzenec se vstříkne kombinací drog; přestože se složení smrtící koktejlu mezi jednotlivými státy liší, účelem je vždy vyvolat bezvědomí oběti, potom paralyzovat její svaly a navodit selhání srdce ⁶⁵ ; používá se především v USA, Číně, Guatemale, na Filipínách a v Thajsku
zastřelení	v současnosti nejobvyklejší způsob poprav, popravuje se nejčastěji výstřelem do zátylku z bezprostřední blízkosti, mezi státy vévodí Čína, dále pak Bělorusko, Somálsko, Taiwan, Uzbekistán, Vietnam a další
elektrické křeslo	specificky americký vynález, který se dnes používá pouze v americké Nebrasce, byl totiž v ostatních státech nahrazen mnohem humánnější smrtící injekcí; jsou známy mnohé případy, kdy odsouzenec ani po 17 minutách od zahájení výkonu trestu nebyl mrtev ⁶⁶
ukamenování	především za náboženské zločiny, např. v Afghánistánu a v Íránu
ubodání	velmi krutý výkon trestu smrti je používán dodnes v Somálsku

4. Závěr

Problematika trestu smrti není otázkou pouze trestně-právní či právní, ale svým dosahem se stává problémem celospolečenským. Tato práce měla pomoci čtenáři uchopit nelehkou otázku trestu smrti a zamyslet se nad ní nejen z pohledu faktografického, ale také z pohledu, který nám naskytá propojení historie a současnosti. Doufejme, že si delegátky a delegáti odnesou z této práce nejen potřebné znalosti, ale také určitý osobní názor na trest smrti jako takový. Závěrem uvádíme jeden z možných pohledů na trest smrti, který je v demokraciích západního typu zřejmě ve většině, a je jen na čtenáři, do jaké míry s ním bude, či nebude souhlasit.

Lze z hlediska morálního učinit závěr, že principiální odmítnutí trestu smrti symbolizuje hodnotu lidského života, jehož zachování je ideálem humanitní společnosti. Humánní musí být i trestní politika, trestně-právní pravidla i celý právní systém každé země, který musí vyjadřovat, že i pachateli, který je trestán za zničení lidského života, společnost tuto nejvyšší hodnotu neodepírá.⁶⁷ Celá společnost by měla být, prostřednictvím zákonodárné moci při tvoření zákonů a soudní moci při jejich uplatňování, mravnější než ten, kdo je trestán. Z hlediska morálního a filosofického by tedy trest smrti měla odmítnout, a to vzhledem k pojetí základních práv a svobod člověka, zejména jeho práva na život jako nejvyšší hodnoty. Při studiu mezinárodního práva však nedocházíme nutně k závěru, že trest smrti je v rozporu se základními právy a svobodami člověka, i když by podle názoru mnohých mělo mezinárodní společenství k takovému cíli směřovat.

Na úplný závěr uvádíme citát, který je tolik příznačný pro tuto práci: „Zločin tu s námi bude stále. A trest, ať drakonický nebo mírný, jej neodstraní. Musíme však ze všech sil hledat způsoby, jak kriminalitu snižovat, aniž bychom přitom obětovali základní morální hodnoty (C. L. Ten: *Crime, Guilt and Punishment*)“.⁶⁸

⁶⁴ Trest smrti ve světě 2006: Zaznamenáno 1 591 poprav [online]. Amnesty International, 2007. [cit. 2009-09-20]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/zpravy/Trest-smrti-ve-svete-2006-zaznamenano-1591-poprav/>>.

⁶⁵ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 173.

⁶⁶ dtto

⁶⁷ HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1998. s. 90 - 92.

⁶⁸ LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004. s. 186.

Zdroje a doporučené dokumenty k prostudování

HLINOVSKÁ, I. *Trest smrti*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1998.

LYONS, L. *Historie trestu*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svojtka & Co., 2004.

BARRING, L. *Trest smrti v dějinách lidstva*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2008.

JÍLEK, P. *Trest smrti*. 2007. 36 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Kuchta.

PEIFFER, E. *The Death Penalty in Traditional Islamic Law and as interpreted in Saudi Arabia and Nigeria*. William & Mary Journal of Women and the Law, 2004 - 2005.

Ottova všeobecná encyklopedie. 1. vyd. Praha : Ottovo nakladatelství s.r.o., 2003.

Všeobecná deklarace lidských práv. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>>.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolu č. 11 s protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13. Dostupné z: <<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CzechTch%C3%A8que.pdf>>.

Protocol No. 6. London : Presented to Parliament, 2008. Dostupné z: <http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/pdf17/fco_ts07-00_protocol_6>.

Protocol No. 13. UN treaty. United nations, 2009. Dostupné z: <http://untreaty.un.org/unts/144078_158780/4/6/12384.pdf>.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>>.

Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights. Dostupné z: <<http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr-death.htm>>.

Ženevské konvence a dodatkové protokoly. Praha : Úřad ČČK, 2004. Dostupné z: <<http://ck.czweb.org/cck/aktivity/konvence.html#A3>>.

Listina základních práv Evropské unie. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303CS.01000101.htm>>.

American Convention on Human Rights. Dostupné z: <http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html>.

African Charter on Human and Peoples' Rights. Dostupné z: <http://www.africa-union.org/official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/Banjul%20Charter.pdf>.

Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/r/p/dokumenty/umluva-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-20135/>>.

Soering vs. United Kingdom. Wikipedia, 2009. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Soering_v_United_Kingdom>.

Moratorium on the use of the death penalty. Dostupné z: <<http://www.undemocracy.com/A-RES-62-149.pdf>>.

State votes on the UN resolution calling for a moratorium on the death penalty. Dostupné z: <<http://www.worldcoalition.org/modules/news/article.php?storyid=42>>.

Ústava Spojených států amerických. Dostupné z: <<http://klempera.tripod.com/usustava.htm>>.

Amnesty International. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz>>.

Capital punishment and implementation of the safeguards guaranteeing protection of the rights of those facing the death penalty. United nations, 2009. Dostupné z: <<http://www.un.org/docs/ecosoc/jump2ods.asp?symbol=E/2005/3>>.

Death sentences and executions in 2008. Amnesty International, 2009. Dostupné z: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT50/003/2009/en/0b789cb1-baa8-4c1b-bc35-58b606309836/act500032009en.pdf>>.

Vloni vykonáno 2 390 poprav, 72 procent lidí popravila Čína. Amnesty International, 2009. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/zpravy/Vloni-vykonano-2-390-poprav-72-procent-lidi-popravila-Cina>>.

Trest smrti ve světě 2006: Zaznamenáno 1 591 poprav. Amnesty International, 2007. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/zpravy/Trest-smrti-ve-svete-2006-zaznamenano-1591-poprav/>>.

Facts about the Death Penalty. Death penalty information center, 2009. Dostupné z: <<http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>>.

Civil and political rights, including the questions of disappearances and summary executions. United nations, 2006. Dostupné z: <http://www.extrajudicialexecutions.org/reports/E_CN_4_2006_53_Add_3.pdf>.

Trest smrti. Iuridictum. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Trest_smrti>.

Trest smrti. Wikipedia. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti>.

Trest smrti ve světě. Dostupné z: <<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/0/00/20060923114540!Death-penalty-map.png>>.

Vykonané tresty smrti v roce 2008. Dostupné z: <http://www.deathwatchinternational.org/images/world_map.gif>.

Number of people executed. Dostupné z: <http://newsimg.bbc.co.uk/media/images/45596000/gif/_45596114_executions466x266.gif>

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner
Modelu NATO

British Embassy
Prague

Generální partner
Modelu EU

Nizozemské velvyslanectví

Hlavní partner
Modelu EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

Univerzitní partner

Partner zahájení

Partner jednání

Dodavatelé služeb

Mediální partneři

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Asociace pro mezinárodní otázky využívá zpravodajství z databází ČTK, jejichž obsah je chráněn autorským zákonem. Přepis, šíření, či další zpřístupňování tohoto obsahu či jeho části veřejnosti, a to jakýmkoliv způsobem, je bez předchozího souhlasu ČTK výslovně zakázáno.

Copyright (2003) The Associated Press (AP)-všechna práva vyhrazena. Materiály agentury AP nesmí být dále publikovány, vysílány, přepisovány nebo redistribuovány.

Zpracoval: Dominik Židek

Redakční úprava: Lucie Bednárová, Daniela Zrucká

Grafická úprava a tech. spolupráce: David Petrbok

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XV. ročníku Modelu OSN.

© AMO 2009

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky, Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: model.osn@amo.cz, IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz« »www.studentsummit.cz«